

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
28 серпня 2021 року,
протокол № 1.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

_____ 2021 року

м.п.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ПРАВНИЧІ СИСТЕМИ СУЧАСНОСТІ»
для підготовки фахівців на першому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавр
за спеціальністю 293 Міжнародне право
галузі знань 29 Міжнародні відносини
за денною формою навчання**

м. Хмельницький
2021

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		3
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	3
	1.2.	Лекції	4
	1.3.	Семінарські заняття	5
	1.4.	Самостійна робота студентів	9
	1.5.	Індивідуальні завдання	10
	1.6.	Підсумковий контроль	12
2.	Схема нарахування балів		14
3.	Рекомендовані джерела		16
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		18

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін. зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін. зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Теоретико-методологічні засади порівняльного правознавства. Типологізація правових систем	18	4	4	-	-	10	-	-	-	-	-	-
2.	Романо-германська правова сім'я	18	6	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
3.	Англо-американська правова сім'я	16	4	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
4.	Змішаний тип правової сім'ї. Пострадянські правові системи	20	6	4	-	-	10	-	-	-	-	-	-
5.	Релігійна, традиційно-етична та традиційна правова сім'я	16	4	4	-	-	8	-	-	-	-	-	-
6.	Міждержавні (міжнародні) правові системи. Механізм зближення національних правових систем	17	6	4	-	-	7	-	-	-	-	-	-
	Усього годин:	105	30	20	-	-	55	-	-	-	-	-	-

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1	<p style="text-align: center;">Тема 1. Теоретико-методологічні засади порівняльного правознавства. Типологізація правових систем</p> <p>1.1 Правові системи сучасності як наука, її місце в системі юридичних наук.</p> <p>1.2 Предмет та метод дисципліни.</p> <p>1.3 Система порівняльного правознавства.</p> <p>1.4 Історія розвитку та основні школи порівняльного правознавства.</p>	4
2	<p style="text-align: center;">Тема 2. Романо-германська правова сім'я</p> <p>2.1 Поняття романо-германської правової сім'ї, сфера її поширення.</p> <p>2.2 Історія розвитку романо-германської правової сім'ї.</p> <p>2.3 Структура права країн романо-германської правової сім'ї.</p> <p>2.4 Загальна характеристика джерел права романо-германської сім'ї.</p>	4
3	<p style="text-align: center;">Тема 3. Англо-американська правова сім'я</p> <p>3.1 Поняття, ознаки та сфера поширення англо-американської правової сім'ї.</p> <p>3.2 Історія розвитку англо-американської правової сім'ї.</p> <p>3.3 Структура англо-американського права.</p> <p>3.4 Загальна характеристика джерел англо-американського права.</p> <p>3.5 Правова система Англії.</p> <p>3.6 Правова система США.</p>	4
4	<p style="text-align: center;">Тема 4. Змішаний тип правової сім'ї. Пострадянські правові системи</p> <p>4.1 Поняття змішаної правової сім'ї.</p> <p>4.2 Загальна характеристика скандинавської правової сім'ї.</p> <p>4.3 Історія розвитку скандинавської правової сім'ї.</p> <p>4.4 Загальна характеристика джерел скандинавського права.</p> <p>4.5 Загальна характеристика латиноамериканської правової сім'ї.</p> <p>4.6 Історія розвитку латиноамериканської правової сім'ї.</p> <p>4.7 Загальна характеристика джерел права латиноамериканських країн.</p>	2
5	<p style="text-align: center;">Тема 5. Релігійна, традиційно-етична та традиційна правова сім'я</p> <p>Загальна характеристика релігійних правових систем. 2. Загальна характеристика індуського права.</p> <p>5.1 характеристика індуського права.</p> <p>5.2 Джерела індуського права.</p> <p>5.3 Загальна характеристика іудейського права.</p> <p>5.4 Правова система Ізраїлю.</p>	2
6	<p style="text-align: center;">Тема 6. Міждержавні (міжнародні) правові системи. Механізм зближення національних правових систем</p> <p>6.1 Поняття міждержавної правової системи.</p> <p>6.2 Становлення європейського права.</p> <p>6.3 Зміст європейського права.</p> <p>6.4 Основні ознаки та особливості правової системи Ради Європи.</p>	2
	Усього	18

1.3. Семінарські заняття

Семінарські заняття 1-2

Тема 1. Теоретико-методологічні засади порівняльного правознавства. Типологізація правових систем

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Правові системи сучасності як наука, її місце в системі юридичних наук.
- 1.2. Предмет та метод дисципліни.
- 1.3. Система порівняльного правознавства.
- 1.4. Історія розвитку та основні школи порівняльного правознавства.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: правові системи сучасності, порівняльне право, предмет, метод, система правничих систем сучасності, доктринальні школи порівняльного правознавства, правова карта світу, принципи, функції.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

При підготовці першого питання слід дослідити основні підходи до визначення поняття «порівняльне правознавство» та правову природу цієї науки, визначити, який з цих підходів домінує у юридичній думці України. Крім того, слід окреслити місце порівняльного правознавства в системі юридичних наук та його значення для науки і практики юриспруденції.

В другому питанні основну увагу слід звернути на те, чим предмет науки відрізняється від об'єкта та розкрити основні точки зору щодо визначення предмета і об'єкта порівняльного правознавства. Також, слід розкрити поняття порівняльно-правового методу, прийоми та способи з яких він складається, зміст основних принципів порівняльно-правового дослідження, а також навести класифікацію видів порівняльно-правових досліджень.

Третє питання передбачає дослідження американського, європейського та радянського підходів до системи порівняльного правознавства.

При підготовці четвертого питання студент повинен визначити основні етапи розвитку порівняльного правознавства, а також окреслити основні школи порівняльно-правової науки, що існують у світі.

Семінарське заняття 3

Тема 2. Романо-германська правова сім'я

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Поняття романо-германської правової сім'ї, сфера її поширення.
- 2.2. Історія розвитку романо-германської правової сім'ї.
- 2.3. Структура права країн романо-германської правової сім'ї.
- 2.4. Загальна характеристика джерел права романо-германської сім'ї.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: континентальне право, рецепція права, звичаєве право, канонічне право, романо-германське право, університети, етапи розвитку, поділ романо-германського права, норми права, кодифікація.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Перше питання передбачає характеристику поняття та ознак романо-германської правової системи, підходи до сфери її поширення.

При підготовці другого питання потрібно окреслити основні етапи становлення романо-германської правової сім'ї. Особливу увагу слід звернути на роль рецепції римського права, діяльності європейських університетів, впливу канонічного права, роль *lex mercatoria*, значення кодифікації та права ЄС для розвитку цієї правової сім'ї.

При підготовці четвертого питання слід, перш за все, охарактеризувати сутність та критерії поділу правових систем романо-германської правової сім'ї на публічне і приватне право. Потім зупинитися на аналізі ознак окремих галузей публічного і приватного права, їх класифікації.

Характеризуючи джерела права романо-германської правової сім'ї слід зупинитися на особливості правових норм у романо-германському праві, ролі нормативно-правового акта, міжнародного договору, правового звичаю,

Семінарські заняття 4-5

Тема 3. Англо-американська правова сім'я

Питання для усного опитування та дискусії

- 3.1. Поняття, ознаки та сфера поширення англо-американської правової сім'ї.
- 3.2. Історія розвитку англо-американської правової сім'ї.
- 3.3. Структура англо-американського права.
- 3.4. Загальна характеристика джерел англо-американського права.
- 3.5. Правова система Англії.
- 3.6. Правова система США.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: англо-американська правова сім'я, загальне право, право справедливості, джерела права, прецедент, закон, звичай, англійське право, судова система, федеральне право, право штатів, структура, американське право.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Перше питання передбачає характеристику ознак англо-американської правової сім'ї, особливої ролі судового прецеденту у її розвитку, а також географії її поширення.

Відповідь на друге питання слід почати з дослідження історії становлення правової системи Англії, виникненню і реформуванню загального права, поняття права справедливості та його співвідношення з загальним правом, потім перейти до аналізу основних етапів розвитку правової системи США.

Третє питання передбачає визначення критеріїв поділу системи права на частини, характеристику основних галузей матеріального та процесуального права, роль кодифікаційних робіт для їх розвитку.

Характеризуючи джерела англо-американського права, слід перш за все розкрити роль прецеденту як джерела права, принципи його виділення та застосування, структуру, методи пошуку *ratio decidendi*. Потім слід проаналізувати роль закону, делегованого законодавства, звичаю та правової доктрини як джерел права.

Відповідь на п'яте питання передбачає характеристику сучасного права Англії, а саме: структуру системи права, роль права ЄС у її розвитку, а також характеристику її правової системи.

Характеризуючи правову систему США слід спершу зупинитися на ролі Конституції та федерального законодавства для правової систем США, розглянути структуру та рівні системи права. Потім необхідно охарактеризувати окремі галузі права (цивільне, кримінальне, право інтелектуальної власності, цивільний процес, кримінальний процес).

Семінарське заняття 6

Тема 4. Змішаний тип правової сім'ї. Пострадянські правові системи

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Поняття змішаної правової сім'ї.
- 4.2. Загальна характеристика скандинавської правової сім'ї.
- 4.3. Історія розвитку скандинавської правової сім'ї.
- 4.4. Загальна характеристика джерел скандинавського права.
- 4.5. Загальна характеристика латиноамериканської правової сім'ї.
- 4.6. Історія розвитку латиноамериканської правової сім'ї.
- 4.7. Загальна характеристика джерел права латиноамериканських країн.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: скандинавське право, рецепція континентального та загального права, джерела, судова система, латиноамериканське право, структура, пострадянська правова система.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Перше питання передбачає характеристику поняття і критеріїв виділення змішаної правової сім'ї, географії їх поширення.

При підготовці другого питання слід звернути увагу на ознаки скандинавської правової сім'ї, а також характеристику місця скандинавського права на правовій карті світу.

Відповідь на третє питання слід почати з дослідження історії становлення правової системи Швеції, розкрити її роль у формування правової системи Фінляндії, а потім охарактеризувати основні етапи формування правової системи Данії, та її вплив на правові системи Норвегії та Ісландії. Особливу увагу слід приділити історичній ролі Датського Кодексу Крістіана V та Зводу законів Шведської держави, а також впливу членства цих держав у ЄС на їх правові системи.

Четверте питання передбачає характеристику законів, підзаконних актів, правових звичаїв, міжнародних договорів та судового прецеденту як джерел права в скандинавській правовій сім'ї.

П'яте питання передбачає визначення ознак латиноамериканської правової сім'ї, їх особливостей, зумовлених впливом європейського та американського права.

Відповідь на шосте питання передбачає характеристику історії розвитку правових систем латиноамериканських держав у колоніальний і постколоніальний періоди, а також ролі кодифікаційних робіт.

При підготовці сьомого питання слід звернути увагу на роль законів, підзаконних актів, міжнародних договорів та правової доктрини як джерел права. Крім того, необхідно охарактеризувати уніфікацію права в межах латиноамериканської правової сім'ї, зокрема особливості Кодексу Бустаманте.

Семінарське заняття 7

Тема 5. Релігійна, традиційно-етична та традиційна правова сім'я

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Загальна характеристика релігійних правових систем. 2. Загальна характеристика індуського права.
- 5.2. Джерела індуського права.
- 5.3. Загальна характеристика іудейського права.
- 5.4. Правова система Ізраїлю.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: мусульманське право, ісламське право, джерела мусульманського права, індуське право, сучасне право мусульманських держав, іудейське (єврейське право), традиційно-етичне право, китайське право, японське право.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Відповідь на перше питання слід почати з критеріїв виділення і класифікації релігійних правових систем. Потім охарактеризувати основні риси релігійних правових систем та географію їх поширення.

При підготовці другого питання слід звернути увагу на ознаки індуського права, особливо кастовий характер індуїзму, наявність декількох шкіл та значний вплив інших правових систем.

Відповідь на третє питання слід почати з дослідження релігійних джерел індуського права (вед, смрит, сугр, шастр та нибандх), потім перейти до аналізу звичаїв, законодавства та судової практики, правової доктрини як джерел права.

Четверте питання передбачає характеристику ознак та джерел іудейського права. Особливу увагу слід звернути на роль Талмуду, Мидраша та рішень єврейських релігійних судів.

П'яте питання передбачає визначення та характеристику підсистем правової системи Ізраїлю, історії її розвитку, ролі Конституції в системі джерел права.

Семінарське заняття 8

Тема 6. Міждержавні (міжнародні) правові системи. Механізм зближення національних правових систем

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Поняття міждержавної правової системи.
- 6.2. Становлення європейського права.
- 6.3. Зміст європейського права.
- 6.4. Основні ознаки та особливості правової системи Ради Європи.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: міжнародні правові системи, європейське право, юридичні колізії, уніфікація, правові норми, міждержавна правова система, європейський правовий простір.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Запобігання і подолання юридичних колізій. Зближення національних законодавств. Модельні законодавчі акти. Уніфікація правових норм. Міжнародно-правова допомога.

Поняття міждержавної правової системи. Порівняно-правовий аналіз у федераціях і об'єднаннях конфедеративного типу. Порівняльний аналіз законодавств країн – членів Співдружності Незалежних Держав.

Становлення європейського права. Зміст європейського права. Основні ознаки та особливості правової системи Ради Європи. Основні ознаки та особливості правової системи Європейського Союзу. Європейський правовий простір. Наближення правопорядків у країнах Європейського Союзу.

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Теоретико-методологічні засади порівняльного правознавства. Типологізація правових систем

Завдання 1. Схематично зобразити групи принципів Правничих систем сучасності (за допомогою таблиці):

Завдання 2. Систематизувати основні функції Правничих систем сучасності:

Таблиця

Назва	Пояснення

Питання для самоконтролю

- Правничі системи сучасності: об'єкт, предмет, методологія та структура. Компаративістика як метод, наука та навчальна дисципліна, її функції, зв'язок з іншими науками.
- Основні національні та міжнародні центри з порівняльного вивчення права. МАЮН.
- Методичні правила порівняльно-правового аналізу.
- Класифікація досліджень у компаративістиці.
- Правова система: поняття та риси, її структура. Класифікація та типологія правових систем.
- Критерії класифікації правових систем.
- Сучасні класифікації правових сімей.
- Правова карта світу. Поняття «правова сім'я».
- Мішані правові системи. Правові альянси.
- Європейське право: загальна характеристика, система, принципи та джерела.
- Судові прецеденти Європейського суду.

Тема 2. Романо-германська правова сім'я

Завдання 1. Охарактеризувати періодизацію романо-германської правової сім'ї:

Завдання 2. Доктринальна праця Монтеस्क'є «Про дух законів».

Питання для самоконтролю

- Групи та особливості романо-германської правової сім'ї. Шляхи формування правових систем романо-германського типу.
- Етапи розвитку романо-германської правової сім'ї.
- Внесок університетів у розвиток романо-германського права. Школи глосаторів, постглосаторів і гуманістів.
- Рецепція римського права, її періодизація та типи. Західноєвропейський та східноєвропейський типи рецепції римського права.
- Канонічне та романо-германське право.
- Декрет Граціана. Звід канонічного права.
- Перші кодекси в сучасному розумінні.
- Сучасні кодекси держав романо-германського права.
- Публічне і приватне право.

Тема 3. Англо-американська правова сім'я

Завдання 1. Визначити схожість та відмінність англо-американської та романо-германської правових систем.

Завдання 2. Охарактеризувати сучасну правову систему Мексики.

Питання для самоконтролю

- Становлення та розвиток англійського загального права.
- Статут у правовій системі Англії.
- Загальне право Англії.
- Судова система Англії.
- Право справедливості у правовій системі Англії.
- Британський конституціоналізм.

Тема 5. Релігійна, традиційно-етична та традиційна правова сім'я

Завдання 1. Підготувати есе на тему: «Декларації прав людини в ісламському світі».

Завдання 2. Виокремити основні закони Ізраїлю

Питання для самоконтролю

- Поділ релігійної правової сім'ї. Характерні риси релігійних правових систем.
- Мусульманське право: поняття, ознаки, джерела.
- Специфіка ісламського права. Особливості правових систем сучасних мусульманських держав, їх класифікація.
- Релігійно-філософські і соціальні основи індуського права.
- Риса та джерела індуського права.
- Сучасне право Індії. Особливості судової системи Індії.
- Іудейське право: поняття, риси, джерела.
- Сучасне право Ізраїлю. Судова система Ізраїлю.
- Характеристика канонічного права. Порівняння Східної і Західної християнської церкви.
- Джерела канонічного права.
- Сучасне канонічне право.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів-оглядів. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за усталеними вимогами.

1.5.1. Основні вимоги до написання рефератів-оглядів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refere* – доношу, повідомляю, переказую) – це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє – 2,0 см, нижнє – 2,0 см, лівє – 3,0 см, правє – 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду – до 15 сторінок формату А4.

1.5.2. Темі рефератів-оглядів

1. Роль компаративістики у визначенні предмета курсу. Що означає «порівнювати у праві»?
2. Основний закон компаративістики. Транснаціональне право.

- 3.Класифікації у праві.
- 4.Стиль правової системи, ідеологічний і технічний критерії стилю.
- 5.Давність правової традиції. Правова держава.
- 6.Стилюотворюючі елементи романо-германської правової системи.
- 7.Стилюотворюючі елементи англо-американської правової системи.
- 8.Стилюотворюючі елементи східноазійських правових систем.
- 9.Методологія курсу. Філософія і позитивна наука як основні елементи змісту методології курсу.
- 10.Філософія як передзнання. Метафізика. Трансценденція. Екзистенціалізм. Телеологія. Діалектика.
- 11.Гештальттеорія. Методологічна цінність теорії гештальта у пізнанні права.
- 12.Позитивна наука. Емпіризм. Позитивізм. Сцієнтизм. Фундаментальний поділ європейських наук на «науки про природу» та «науки про дух». Каузальність. Цілепокладання.
- 13.Онтологічна революція у науці /Європа, 20 ст./.
- 14.Необхідність курсу. Теоретична необхідність. Практична необхідність.
- 15.Призначення курсу. Болонський Протокол.
16. Принципи римського права. Дигести Юстиніана.
- 17.Римська теорія юстиції.
18. Синкретизм права і індуїзму. Концепція Брахми.
- 19.Римська етика.
- 20.Формулярна система права. Право претора. Преторіанські норми.
- 21.Рецепція римського права.
- 22.Право європейських університетів. Великі кодифікації природного права. Недоліки кодифікації. Юридичний позитивізм.
- 23.Римське право і право Європейського Союзу т Ради Європи.
Джерела права Євросоюзу Ради Європи, їх пряма дія, пряме застосування і верховенство.
- 24.Систематизація і типологізація норм західного права за суб'єктом правотворчості. «Антиформалізм у праві» як елемент стилю романо-германського права.
- 25.Норми західного права, встановлені звичаєм. Витоки, природа, значення, підстава обов'язковості звичаєвої норми.
- 26.Норми західного права, встановлені договором. Витоки, природа, значення, підстава обов'язковості договірної норми. Реальні і конценсуальні договори.
- 27.Норми західного права, створені державним законодавцем. Витоки, природа, значення, підстава обов'язковості законодавчої норми; *abus de droit*.
- 28.Норми західного права, вироблені правовою доктриною. Витоки, природа, значення, підстава обов'язковості доктринальної норми, Відмінність між нормою-принципом і юридичним правилом.
- 29.Норми західного права, створені судовою практикою. Витоки, природа, значення, підстава обов'язковості суддівської норми. «Вертикальна юрисдикція прецедентів». «Паралельна юрисдикція прецедентів». Формула «*bona fides*».
- 30.Дискреційні повноваження суддів континентальної Європи. Преторіанське судочинство.
- 31.Домінуючі тенденції у реалізації норм звичаєвого,договірного, законодавчого,доктринального суддівського права сучасного романо-германського права.
32. Україна як держава романо-германської правової системи.
Проблеми методології, праворозуміння, правоутворення, правореалізації. Зміна соціальної значимості юриспруденції.
- 33.Україна як держава романо-германської правової системи. Преторіанська система права. Рекодифікація.
- 34.Право України як держави-учасниці Ради Європи. Гетерогенність, комплементарність і ієрархія джерел права в Україні.
- 35.Загальне право і право справедливості.
- 36.Система загального права. Рецепція римського права.
- 37.Суд лорда-канцлера.
- 38.Статутне право і прецедентне право. Класична теорія закону в англійській традиції.

- 39.Єдність західного права. Еллінська правова культура. Преторіанські норми.
- 40.Норми загального права, створені судовою практикою. Процедури англійського права. Техніка відмінностей. Техніка виключень.
- 41.Дискреційні повноваження суддів загального права.
- 42.«Норми загального права, створені державним законодавцем. Витоки, природа, значення, підстава обов'язковості законодавчої норми.
- 43.Норма загального права, встановлена звичаєм. Витоки, природа, значення, підстава обов'язковості звичаєвої норми.
- 44.Норма загального права, встановлена договором. Витоки, природа, значення, підстава обов'язковості договірної норми.
- 45.Норма загального права, вироблена правовою доктриною. Витоки, природа, значення, підстава обов'язковості доктриною норми
- 46.Екстериторіальність загального права.
- 47.Доніючі тенденції у реалізації норм судового, законодавчого, звичаєвого, договірної і доктринального права сучасного англо-американського права.
48. Реалізація норм судового права, місце судового прецеденту в ієрархії джерел англо-американського права.
49. Сучасна криза законності у західному праві .Звичаєве народне право як «колективна совість общини». Діалог з незахідним правом.
- 50.Реалізація норм договірної англо-американського права. Формальні письмові контракти, неформальні усні домовленості, домовленості, що впливають з поведінки. Приватний арбітраж.
51. Трастяк стильова особливість англо-американського права.
52. Принципи східноазійських правових систем.
53. Своєрідність східноазійського права. Великі і давні східні цивілізації.
54. Вестернізація східноазійського права /XIX -початок XX ст./. Субсидіарний характер позитивного права.
55. Синкретизм права і іудаїзму. Концепція належного шляху».
56. Принципи іудейського права. Теоцентризм. Народне право вета. «Суд простих людей».
57. Тора.
- 58.Галаха.
- 59.Агада.
60. Мідраші.
- 61.Гетерогенність, комплементарність і ієрархія джерел іудейського права.
62. Синкретизм права ісламу. Концепція «належного шляху».
63. Принципи ісламського права. Автономія і децентралізація.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Порівняльне правознавство як наука, його місце в системі юридичних наук.
2. Предмет та метод порівняльного правознавства.
3. Система порівняльного правознавства.
4. Історія розвитку та основні школи порівняльного правознавства.
5. Поняття та структура правової системи.
6. Основні підходи до класифікації правових систем. Правові сім'ї.
7. Поняття романо-германської правової сім'ї, сфера її поширення.
8. Історія розвитку романо-германської правової сім'ї.
9. Структура права країн романо-германської правової сім'ї.
10. Загальна характеристика джерел права романо-германської сім'ї.
11. Загальна характеристика правової системи Франції.
12. Загальна характеристика судової системи Франції.

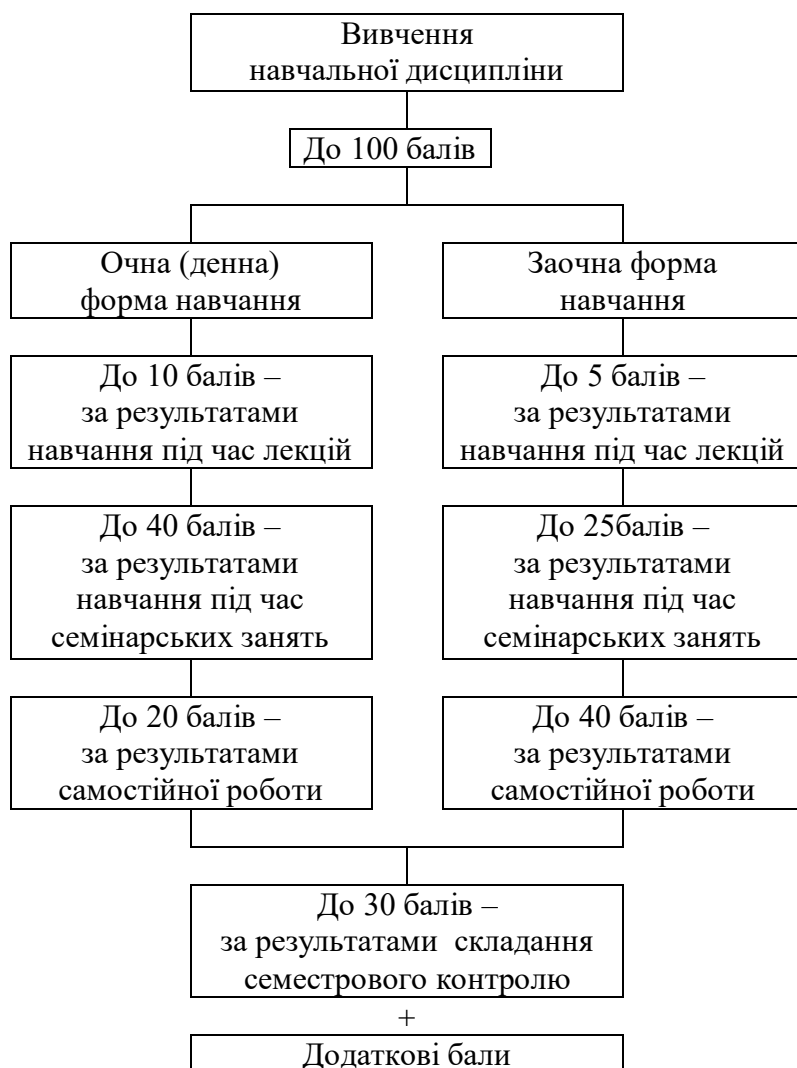
13. Загальна характеристика правової системи Німеччини.
14. Загальна характеристика судової системи Німеччини.
15. Поняття, ознаки та сфера поширення англо-американської правової сім'ї.
16. Історія розвитку англо-американської правової сім'ї.
17. Структура англо-американського права.
18. Загальна характеристика джерел англо-американського права.
19. Загальна характеристика правової системи Великобританії.
20. Загальна характеристика судової системи Великобританії.
21. Загальна характеристика правової системи США.
22. Загальна характеристика судової системи США.
23. Поняття змішаної правової сім'ї.
24. Загальна характеристика скандинавської правової сім'ї.
25. Історія розвитку скандинавської правової сім'ї.
26. Загальна характеристика джерел скандинавського права.
27. Загальна характеристика латиноамериканської правової сім'ї.
28. Історія розвитку латиноамериканської правової сім'ї.
29. Загальна характеристика джерел права латиноамериканських країн.
30. Загальна характеристика релігійних правових систем.
31. Поняття, ознаки та сфера застосування канонічного (церковного) права.
32. Поняття мусульманського права, його ознаки та сфера поширення.
33. Історія розвитку мусульманського права та його основні школи.
34. Джерела мусульманського права.
35. Система мусульманського права.
36. Особливості шаріатської судової системи.
37. Правові системи сучасних мусульманських країн.
38. Поняття, особливості та сфера поширення іудейського права.
39. Історія розвитку іудейського права.
40. Загальна характеристика джерел іудейського права.
41. Система іудейського права.
42. Особливості іудейської судової системи.
43. Правова система Держави Ізраїль.
44. Поняття, особливості та сфера поширення індуського права.
45. Історія розвитку індуського права.
46. Загальна характеристика джерел індуського права.
47. Система індуського права.
48. Особливості індуської судової системи.
49. Правова система Республіки Індія.
50. Поняття, ознаки та сфера поширення далекосхідної правової сім'ї.
51. Загальна характеристика та особливості формування традиційного китайського права.
52. Система китайського права.
53. Джерела китайського права.
54. Сучасна правова система КНР.
55. Загальна характеристика та особливості формування японського права.
56. Система японського права.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Загальна характеристика судової системи Франції.
2. Джерела мусульманського права.
3. Система японського права.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарухування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом											
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
1.	Денна	10	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому

університеті управління та права імені Леоніда Юзькова. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 семінарських занять за денною формою навчання. За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

3.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	10 тем	Номер теми										Усього балів	
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.		
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	12
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	8										8	
	Усього балів											20	

3. Рекомендовані джерела

Тема 1

1. Лисенко О.М. Предмет порівняльного правознавства // Право України. – 2001. – No 3. – С. 54-57.
2. Порівняльне правознавство: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В.Д. Ткаченко, С.П. Погребняк, Д.В. Лук'янов; За ред. В.Д. Ткаченка – Х., 2003. – 274 с.
3. Порівняльне правознавство: підручник/ С. П. Погребняк. ; ред. О. В. Петришин; Нац. ун-т "Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого". - Х.: Право, 2011. - 272 с.
4. Рабель Э. Задачи и необходимость сравнительного правоведения: Пер. с нем. – Екатеринбург, 2000. – 47 с.
5. Скакун, О.Ф. Общее сравнительное правоведение. Основные типы (семьи) правовых систем мира: учебник/ О. Ф. Скакун; Мин-во образования и науки Украины. - К.: Ін Юре, 2008. - 464 с.
6. Чиркин В. Е. Правові системи сучасності: взаємовплив і антагонізми (на прикладі конституційного права) / В. Е. Чиркин // Право України. – 2013. – No 6. – С. 289–295.
7. Луць Л. А. Типологізація сучасних правових систем світу: відкрита лекція / Л. А. Луць. – К. ; Сімферополь : Логос, 2007. – 89 с.
8. Хашматулла. Бехруз Актуалізація понятійного апарата сравнительного правоведения // Юридический вестник. – 2003. – No 3. – С. 104-109.

Тема 2

1. Петришин О.В. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / авт.-уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк. – Х. : Право, 2016. – 164 с.
2. Корчевна Л. Українське право і романо-германська традиція // Право України. – 2004. – No 5. – С. 19-22.
3. Косарев А.И. Англосаксонская и романо-германская формы буржуазного права. – Калинин, 1997. – 64 с.
4. Порівняльне правознавство: підручник/ С. П. Погребняк ред. О. В. Петришин; Нац. ун-т "Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого". - Х.: Право, 2011. - 272 с.
5. Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: збірник наукових праць / за ред.. Ю.С. Шемшученка, В.П. Тихого, М.М. Цимбалюка, І.С. Гриценка; упор. О.В. Кресін, І.М. Ситар. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. – 620 с.
6. Foundations of comparative law: methods and typologies / Ed. by W.E. Butler, O.V. Kresin, Iu.S. Shemshuchenko. – London: Wildy, Simmonds & Hill Publishing, 2011. – 354 p.

Тема 3

1. Харитонов, О. І. Порівняльне право Європи. Основи порівняльного правознавства : Європейські традиції: посібник / О. І. Харитонов, Є. О. Харитонов. - 2-ге вид., доп. - Х. : Одиссей, 2006. - 624 с
2. Луць Л. А. Типологізація сучасних правових систем світу: відкрита лекція / Л. А. Луць. – К. ; Сімферополь : Логос, 2007. – 89 с.
3. Порівняльне правознавство : підручник / С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов, І. О. Биля-Сабадаш та ін. ; за заг. ред. О. В. Петришина. – Х. : Право, 2012. – 272 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r233.pdf>
4. Соколов, Е. Німецька методика права: навчальний посібник / Е. Соколов, С. Роснер, Р. Мельник ; Дюссельдорфський університет ім. Генріха Гейне; КНУ ім Т. Шевченка. - Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2019. - 136 с

5. Порівняльне правознавство: хрестоматія для юридичних вищих навчальних закладів і факультетів / укл.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов. - Харків : Право, 2016. - 1024 с.

Тема 4

1. Paskal E. Welfare Rights in State Constitution // Rutgerslaw Journal. – 2008. – Vo 139. – P. 879. Цит. за: Головатий С. Україна – «соціальна» держава: що це? // Право України. – 2014. – No 8. – С. 201.
2. Kriegl M. Human Rights and the Separation of Powers. The Rule of Law. Konrad-Adenauer-Stiftung. – 1997. – S. 104–105.
3. Філософія прав людини / За ред. Ш. Госепата, Г. Ломанна. – К.: Ніка-Центр, 2012. – С. 4.
4. Hayek F. A. The Road to Serfdom. Chicago. – 1944. – P.87. Цит. за : Таманага Б. Верховенство права. Історія. Політика. Теорія. – К., 2007. – С. 79–81.
5. Собота К. Принцип правової держави: конституційно-правні та адміністративно-правні аспекти / Пер. з нім. Г. Рижкова, О. Блашук, К. Татарчук. – К.: ВАІТЕ, 2013. – С. 38.
6. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / О.Ф. Скакун. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – С. 335.
7. Задорожний Ю.А. Витоки формування норми права як базового елемента системи права романо-германської правової сім'ї / Ю.А. Задорожний // Юридичний вісник. – 2008. – No 4 (9). – С. 63–64.
8. Бехруз Х. Вступ до порівняльного правознавства: навч. посібник / Х. Бехруз. – Одеса: Юридична література, 2002. – С. 86.

Тема 5

1. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів : навч. посіб. / уклад. : О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов. – Х. : Право, 2016. – 1024 с.
2. Порівняльне правознавство у таблицях: навчальний посібник / Петришин О.В., О.В.Зінченко, Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. – Харків: Право, 2016. – 164 с.
3. Порівняльне правознавство. Підручник / С.П. Погребняк С.П., Д.В. Лук'янов, І.О. Биля-Сабадаш та ін.; за ред. О.В. Петришина. — Х: Право, 2012. – 272 с.
4. Бехруз, Хашматулла. Порівняльне правознавство / Х. Бехруз. - О. : Фенікс, 2009. - 464 с.
5. Давид, Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози : пер. с фр. - М. : Междунар. отношения, 1996. - 400 с.
6. Правовые системы стран мира : Энциклопедический справочник / отв. ред. А. Я. Сухарев. - М. : Норма, 2000. - 840 с.
7. Чиркин В. Е. Правові системи сучасності: взаємовплив і антагонізми (на прикладі конституційного права) / В. Е. Чиркин // Право України. – 2013. – No 6. – С. 289–295.

Тема 6

1. Порівняльне правознавство у таблицях: навчальний посібник / Петришин О.В., О.В.Зінченко, Лук'янов Д.В., Погребняк С.П. – Харків: Право, 2016. – 164 с.
2. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика : автореф. дис. докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Л. А. Луць. – К., 2005. – 32 с.

3. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с.
4. Тюріна О. В. Сучасні національні правові системи : навч. посіб. / О. В. Тюріна. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 200 с.
5. Бехруз, Хашматулла. Порівняльне правознавство / Х. Бехруз. - О. : Фенікс, 2009. - 464 с.
6. Правовые системы стран мира: Энциклопедический справочник / отв. ред. А. Я. Сухарев. - М. : Норма, 2000. - 840 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті.

1. Офіційний сайт ООН: <https://www.un.org>.
2. Офіційний сайт НАТО: <https://www.nato.int>.
3. Офіційний сайт ЄС: <https://eeas.europa.eu>.
4. Офіційний сайт ОБСЄ: <https://www.osce.org>.
5. Офіційний сайт МАГАТЕ: <https://www.iaea.org>.
6. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду: <https://www.imf.org>.
7. Червоний список МСОП: <https://www.iucnredlist.org>.
8. База рішень ЄСПЛ: <https://hudoc.echr.coe.int>.

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри міжнародного та європейського права

_____ 2021 року

_____ Роксолана ІВАНОВА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри міжнародного та європейського права
27 серпня 2021 року, протокол № 1 .

Завідувач кафедри, кандидатка юридичних наук, доцентка

_____ 2021 року

_____ Олена ЧЕРНЯК

Декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук

_____ 2021 року

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

Обліковий обсяг програми – 1,3 ум.др.арк.